

Mona Coțofan
Mihaela Doboș
Andreea Nistor
Ciprian Nistor
Ileana Popescu

ROMÂNĂ CA LA CARTE

Marin Preda
Lucian Blaga
Vasile Alecsandri
Ion Barbu
Ion Pillat
Mircea Eliade
Ana Blandiana
Ion Creanga
Eugen Ionescu
Ion Neculce
Alexandru Macedonski
Mihail Sadoveanu
Ioan Slavici
Marin Sorescu
Mihail Eminescu
Vasile Alecsandri
Vasile Petrescu
George Bacovia
I.L. Caragiale
Tudor Arghezi
Vichita Stănescu
Eugen Lovinescu

LITERATURĂ, LIMBĂ ȘI COMUNICARE

clasa a 10-a

Editura Paralela 45

CUPRINS

Cuvânt-înainte	3	Redactare	115
Evaluare inițială	6	• Tipuri de perspectivă narativă (I).	
UNITATEA 1		Contrapunctul. Planurile paralele	
Lectura prozei (I)	9	Interculturalitate	121
Lectură	10	• Cătălin Dorian Florescu, <i>Jacob se hotărăște să iubească</i>	
• Ion Creangă, <i>Povestea lui Harap-Alb</i>		• Istoria ca suprapersonaj	
• Basmul cult		Comunicare orală și scrisă	126
Redactare	28	• Eseul liber. Eseul structurat. Dosarul critic	
• Limbajul personajelor, limbajul naratorului.		Lectură	132
Oralitatea		• Camil Petrescu, <i>Patul lui Procust</i>	
Interculturalitate	32	• Romanul subiectiv	
• Stelian Țurlea, <i>Relatare despre Harap Alb</i>		Redactare	151
• Un remake postmodern		• Tipuri de perspectivă narativă (II).	
Comunicare orală și scrisă	38	Metaromanul. Analepsa	
• Registre stilistice: arhaic, popular, regional		Interculturalitate	155
Lectură	40	• Dan Lungu, <i>Cum să uiți o femeie</i>	
• Vasile Voiculescu, <i>În mijlocul lupilor</i>		• Feminități – reflexii ale arhetipului în romanul contemporan	
• Povestirea în ramă		Comunicare orală și scrisă	160
Redactare	55	• Cunoașterea sensului corect al cuvintelor (în special al neologismelor). Argou și jargon	
• Instanțele comunicării în textul narativ.		Lectură	162
Timpul și spațiul. Cronotopul		• Hortensia Papadat-Bengescu, <i>Concert din muzică de Bach</i>	
Interculturalitate	61	• Romanul psihologic	
• Mircea Nedelciu, <i>Zmeura de câmpie</i>		Redactare	176
• Reflexe ale imaginarului: simbol și totem		• Modalități de caracterizare a personajelor.	
Comunicare orală și scrisă	64	Tipuri de personaje	
• Calitățile generale și particulare ale stilului		Interculturalitate	178
Lectură	66	• Ana Maria Sandu, <i>Hortensia Papadat-Bengescu. Străina</i>	
• Ioan Slavici, <i>Moara cu noroc</i>		• Romanul ca laborator de creație	
• Nuvela		Comunicare orală și scrisă	183
Redactare	85	• Elemente care înlesnesc sau perturbă receptarea (canal, cod, context)	
• Stilul direct, stilul indirect, stilul indirect		Evaluare continuă	185
liber		UNITATEA 3	
Interculturalitate	89	Lectura poeziei (I)	189
• Doina Ruști, <i>Fantoma din moară</i>		Lectură	190
• Toposuri literare		• Mihai Eminescu, <i>Floare albastră</i>	
Comunicare orală și scrisă	94	• Motiv. Simbol. Arhetip	
• Limbajul standard, limbajul literar, limbajul colocvial		Redactare	200
Evaluare continuă	97	• Relații de opoziție și de simetrie. Figuri de stil și procedee de expresivitate (I): antiteza	
UNITATEA 2		Interculturalitate	203
Lectura prozei (II)	101	• Ana Blandiana, <i>Cuplu</i>	
Lectură	102		
• Liviu Rebreanu, <i>Ion</i>			
• Romanul obiectiv			

• Puterea transfiguratoare a mitului	
Comunicare orală și scrisă	209
• Sens denotativ și sens conotativ	
Lectură	212
• George Bacovia, <i>Decor</i>	
• Pastelul metafizic	
Redactare	217
• Elemente de recurență: motiv poetic, laitmotiv. Figuri de stil și procedee de expresivitate (II): asonanță, aliterația	
Interculturalitate	223
• Angela Marinescu, <i>Parcul</i>	
• Trăsături ale limbajului artistic: ambiguitate, sugestie	
Comunicare orală și scrisă	229
• Expresivitatea în limbajul comun și în limbajul poetic	
Lectură	231
• Lucian Blaga, <i>Paradis în destrămare</i>	
• Transcendența goală. Categoriile negative: creștinismul în ruină, timpul crepuscular	
Redactare	237
• Instanțele comunicării în textul poetic. Figuri de stil și procedee de expresivitate (III): metafora	
Interculturalitate	241
• Emil Brumaru, <i>Călătorie</i>	
• Simboluri ale transcendenței	
Comunicare orală și scrisă	246
• Valori stilistice ale unor categorii morfosintactice	
Evaluare continuă	248

UNITATEA 4

Lectura poeziei (II)..... 251

Lectură	252
• Tudor Arghezi, <i>Psalmul de taină</i>	
• Iubirea ca stare de revoltă	
Redactare	261
• Semnificația titlului. Figuri de stil și procedee de expresivitate (I): epitetul	
Interculturalitate	264
• Radu Vancu, <i>Psalm</i>	
• Iubirea ca nostalgie a paradisiului	
Comunicare orală și scrisă	269
• Utilizarea corectă a formelor flexionare și a elementelor de relație	
Lectură	272
• Ion Barbu, <i>Domnișoara Hus</i>	
• Poezia feminității narate	
Redactare	287

• Poezia epică. Figuri de stil și procedee de expresivitate (II): comparația	
Interculturalitate	291
• Adela Greceanu, <i>Domnișoara Cvasi</i>	
• O cvasirealitate poetică. Forme nonpoetice ale poeticului	
Comunicare orală și scrisă	294
• Analiza. Comentariul	
Lectură	296
• Nichita Stănescu, <i>Către Galateea</i>	
• Măști lirice. Creație vs creator	
Redactare	304
• Relația incipit-final. Figuri de stil și procedee de expresivitate (III): enumerația	
Interculturalitate	308
• Svetlana Cârsteian, <i>[Ce fel de poetă ești tu]</i>	
• Poezia ca recuperare identitară	
Comunicare orală și scrisă	312
• Scrisoarea în format electronic (e-mailul)	
Evaluare continuă	315

UNITATEA 5

Lectura teatrului 319

Lectură	320
• I.L. Caragiale, <i>O scrisoare pierdută</i>	
• Comedia	
Redactare	351
• Textul dramatic. Particularități compoziționale. Modalități de caracterizare a personajului. Tehnici dramatice	
Interculturalitate	356
• Vlad Zografi, <i>Viitorul e maculatură</i>	
• Viitorul ca prezent continuu	
Comunicare orală și scrisă	361
• Etimologia populară. Hipercorectitudinea	
Lectură	365
• Marin Sorescu, <i>Paracliserul</i>	
• Drama	
Redactare	385
• Registre stilistice, limbajul personajelor	
Interculturalitate	390
• Matei Vișniec, <i>Așteptați să se mai potolească această caniculă</i>	
• O parabolă dramatică	
Comunicare orală și scrisă	402
• Comunicarea corectă a unităților frazeologice	
Evaluare continuă	404
Evaluare finală	407

Evaluare inițială

- Citește cu atenție următoarele texte-suport, pentru a rezolva sarcinile de lucru propuse.

Textul A

În 1922 apare în volum, la Paris, *Ulysses* de James Joyce. [...] Una dintre noutățile acestui roman este monologul interior. „Glasul gândurilor”, cum spune Eminescu. În tragedia clasică monologul interior era limpede ca cristalul, în drama romantică era avântat și despletit, dar coerent, iar în foiletonul de secol 19 gândul interior era dezvăluit pe un tipar naiv: „În timp ce josnicul marchiz rostea aceste vorbe frumoase, el plănuia deja odioasa crimă: «O să-l atrag în capcană pe conte chiar azi, la miezul nopții – gândi el.»” La Joyce gândul e „înregistrat” cu toate rupturile lui, cu toate capriciile și ocolurile lui, cu intruziunile din exterior care-l deviază sau îl anulează. Între cum sună gândul interior și cum sună un gând rostit, adică împărtășit altora, e o diferență uriașă.

Până la el niciun romancier nu păruse că și-a ascultat atent glasul gândurilor. E ca și cum Joyce ar fi încercat să copieze gândurile personajelor de pe un psihograf.

Cel care a închipuit psihograful este un autor mult mai puțin important, André Maurois. E drept, asta s-a întâmplat la 15 ani după *Ulysses*, dar *Mașina de citit gândurile*, roman SF, modest și fără valoare literară cum e, întărește totuși descoperirea lui Joyce. [...] Pe scurt, e vorba de un fizician american care inventează o mașină de citit gândurile. Explicația ar fi că omul, când își rostește monologurile interioare, mișcă ușor coardele vocale, iar un aparat capabil să înregistreze aceste infime oscilații și să le transpună îți poate înregistra gândul. Nostim e că oamenii care-și ascultă propriile gânduri sunt uimiți: nu și le recunosc decât parțial și nu le acceptă. Ca și cum gândim fără să știm în ce fel, iar uneori fără să știm ce. Gândurile sunt libere, scapă de sub control chiar gânditorului însuși. Iar monologul interior seamănă cu cel din Joyce: capricios, întrerupt, cu lungi perioade albe (imaginile nu se înregistrează) și, până la urmă, politicos.

La fel ca scriitorii, oameni de tot felul au visat o modalitate de a fi în stare să afle gândul nerostit al semenului. Detectorul de minciuni este un asemenea aparat, fie el și imperfect, și incomplet. Calculatorul a devenit al doilea. Doar că acest „psihograf” are o particularitate. Aici oamenii își pun din proprie voință unii la dispoziția altora monologurile interioare. Bloguri, forumuri, intervenții anonime, identități false mergând până la – spun specialiștii – a scrie despre tine însuși sub un nume de împrumut. Gânduri pe care cei mai mulți n-ar avea curajul să le rostească sau să le scrie față-n față cu un public real apar acum sub scutul ecranului. Resturi de gândire, murdării, lăudăroșenii, aberații, prostii cu duiumul. Printre ele, gânduri frumoase și inteligente, dar cine are răbdare să le trieze? Mașina de citit gândurile e însă obositoare. Cât timp jocul e nou, poate amuza. Dar curând, ca în cartea lui Maurois, ne vom plictisi de el. Coșul de gunoi electronic va fi mai eficient, se vor găsi modalități noi de prelucrare ecologică a gunoaielor, iar internetul va rămâne, poate, mai curat. Desigur, există și posibilitatea ca gunoaiile electronice să ne strivească. Care pe care!

Ioana Pârvulescu, *Întoarcere în secolul 21* (2009)

Textul B

Când însuși glasul gândurilor tace
Mă-ngână cântul unei dulci evlavii,
Atunci te chem; chemarea-mi asculta-vei?
Din neguri reci plutind te vei desface?

Puterea nopții blând însenina-vei
Cu ochii mari și purtători de pace?
Răσαι din umbra vremilor încoace
Ca să te văd venind... ca-n vis, așa vii!

Cobori încet... aproape, mai aproape,
Te pleacă iar zâmbind peste-a mea față,
A ta iubire c'un suspin arat-o,

Cu geana ta m-atinge pe pleoape
Să simt florii străngerii în brațe,
Pe veci perduto, vecinic adorato!

Mihai Eminescu, *Când însuși glasul...* (1879)

I. TEST STANDARD

- Toate subiectele sunt obligatorii.
- Se acordă **10 puncte** din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de **două ore**.

Subiectul I

(50 de puncte)

Scrie pe foaie, în enunțuri, răspunsul la fiecare dintre următoarele cerințe cu privire la textul A.

1. Indică sensul din text al expresiei „scapă de sub control”. **4 puncte**
2. Menționează numele a doi scriitori străini, la care se face referire în textul dat. **4 puncte**
3. Precizează două caracteristici ale monologului interior utilizat în literatura anterioară secolului al XX-lea, așa cum se desprind acestea din fragmentul citat. **6 puncte**
4. Explică în ce constă o particularitate a calculatorului, din perspectiva loanei Pârvulescu. **6 puncte**
5. Prezintă punctul de vedere al autoarei cu privire la disponibilitatea oamenilor de a filtra informațiile obținute în mediul virtual. **10 puncte**
6. Comentează, în 30–50 de cuvinte, semnificația secvenței „Desigur, există și posibilitatea ca gunoaiile electronice să ne strivească. Care pe care!” **10 puncte**
7. Asociază fragmentul dat cu un alt text studiat la clasă sau citit de tine ca lectură suplimentară, prezentând, în 80–120 de cuvinte, o valoare comună acestora. **10 puncte**

Subiectul al II-lea

(10 puncte)

Prezintă, în minimum 50 de cuvinte, relația dintre ideea poetică și mijloacele artistice în textul B.

Notă! Pentru **conținut**, vei primi 6 puncte, iar pentru **redactare**, vei primi 4 puncte (utilizarea limbii literare – 1 punct; logica înlănțuirii ideilor – 1 punct; ortografia – 1 punct; punctuația – 1 punct).

În vederea acordării punctajului pentru redactare, răspunsul trebuie să aibă minimum 50 de cuvinte și să dezvolte subiectul propus.

Subiectul al III-lea

(30 de puncte)

Crezi că este important ca oamenii să fie sinceri atunci când spun sau scriu ceea ce gândesc?

Scrie un text argumentativ, de minimum 150 de cuvinte, în care să susții răspunsul la întrebarea de mai sus, valorificând unul dintre cele două texte date și experiența personală/de lectură. În scrierea textului, vei avea în vedere:

- formularea unei opinii;
- prezentarea a două argumente care să susțină opinia formulată;
- enunțarea unei concluzii;
- utilizarea corectă a conectorilor în argumentare.

Punctajul pentru textul scris de tine se acordă astfel:

- conținutul textului – **18 puncte**
- redactarea textului – **12 puncte** (marcarea corectă a paragrafelor – 2 puncte; coerența textului – 2 puncte; proprietatea termenilor folosiți – 2 puncte; corectitudinea gramaticală – 2 puncte; claritatea exprimării ideilor – 2 puncte; respectarea normelor de ortografie – 1 punct; lizibilitate – 1 punct).

Notă! Textul tău nu va fi precedat de titlu sau de motto. Punctajul pentru acesta se acordă doar în cazul în care el are minimum 150 de cuvinte și dezvoltă subiectul propus.

II. TEST DE APROFUNDARE

- Toate subiectele sunt obligatorii.
- Timpul de lucru efectiv este de **trei ore**.
- Niciun eseu/răspuns nu va fi precedat de titlu sau de motto.

Subiectul I

(30 de puncte)

Răspunde, în enunț(uri), pe foaia de concurs, la fiecare dintre următoarele cerințe.

1. Menționează două mijloace diferite prin care se manifestă funcția expresivă a limbajului în textul B, ilustrându-le prin câte un exemplu. **5 puncte**
2. Precizează patru termeni din câmpul lexical *al elementelor corpului*, pe care îi identifice în textul B. **5 puncte**
3. Indică rolul a două elemente comune monologului interior (textul A) și glasului gândurilor (textul B) în evidențierea subiectivității. **5 puncte**
4. Exemplifică două trăsături ale textului nonliterar, pe baza textului A. **5 puncte**
5. Susține-ți opinia despre relația dintre instanța lirică și destinatarul discursului poetic în următorul fragment din textul B: „Cobori încet... aproape, mai aproape, / Te pleacă iar zâmbind peste-a mea față, / A ta iubire c'un suspin arat-o, / Cu geana ta m-atinge pe pleoape / Să simt fiorii străngerii în brațe, / Pe veci pierduto, vecinic adorato!” **5 puncte**

Notă! Niciun răspuns nu va depăși 100 de cuvinte. Pentru **conținut**, vei primi 25 de puncte, iar pentru **redactare**, vei primi 5 puncte (utilizarea limbii literare – 2 puncte; logica înlănțuirii ideilor – 1 punct; ortografia – 1 punct; punctuația – 1 punct).

În vederea acordării punctajului pentru redactare, toate răspunsurile vor respecta limita indicată.

Subiectul al II-lea

(35 de puncte)

După ce ai citit textul A, redactează o pagină de blog, de 150–300 de cuvinte, în care să prezinți două elemente ale profilului tău de pe o rețea de socializare (date personale, postări, fotografii etc.) pe care ai vrea să le arunci la „coșul de gunoi electronic”, justificând alegerea acestora și valorificând toate indiciile oferite de text.

Notă! Pentru **conținut**, vei primi 30 de puncte, iar pentru **redactare**, vei primi 5 puncte (utilizarea limbii literare – 1 punct; logica înlănțuirii ideilor – 1 punct; ortografia – 1 punct; punctuația – 1 punct; respectarea precizării privind numărul de cuvinte și a numărului minim de replici – 1 punct).

Subiectul al III-lea

(35 de puncte)

Scrive un eseu, de 400–600 de cuvinte, despre *confesiune ca emblemă a ființei*, pornind de la cele două fragmente citate și valorificând aria culturală. În elaborarea eseului, vei respecta structura textului de tip argumentativ: *ipoteza*, constând în *formularea tezei/a punctului de vedere* cu privire la temă, *argumentația* (cu trei argumente/raționamente logice/exemple concrete etc.) și *concluzia/sinteza*.

Notă! Pentru **conținutul** eseului, vei primi 30 de puncte, iar pentru **redactare**, vei primi 5 puncte (utilizarea limbii literare – 1 punct; logica înlănțuirii ideilor – 1 punct; ortografia – 1 punct; punctuația – 1 punct; respectarea precizării privind numărul de cuvinte – 1 punct). **Punctajul pentru redactare se acordă numai dacă eseul are minimum 400 de cuvinte. Inserarea de citate critice necomentate sau irelevante pentru tema dată atrage după sine neacordarea punctajului maxim.**

Lectura prozei (I)

Lectură

Ion Creangă, *Povestea lui Harap-Alb*

Basmul cult

Vasile Voiculescu, *În mijlocul lupilor*

Povestirea în ramă

Ioan Slavici, *Moara cu noroc*

Nuvela

Redactare

Limbajul personajelor, limbajul naratorului.

Oralitatea

Instanțele comunicării în textul narativ.

Timpul și spațiul

Stilul direct, stilul indirect, stilul indirect liber

Interculturalitate

Stelian Țurlea, *Relatare despre Harap Alb*

Un remake postmodern

Mircea Nedelciu, *Zmeura de câmpie*

Reflexe ale imaginarului. Simbol și totem

Doina Ruști, *Fantoma din moară*

Toposuri literare

Comunicare orală și scrisă

Registre stilistice: arhaic, popular, regional

Calitățile generale și particulare ale stilului

Limbajul standard, limbajul literar, limbajul colocvial

Sandro Botticelli, *Nașterea lui Venus* (1484),
tempera slabă pe pânză de in, Galeria Uffizi,
Florența

Atestat de literatura Antichității, „polimorf, omniprezent, transistoric, internațional, epicul constituie o prezență estetică eternă și universală” (Adrian Marino, *Dicționar de idei literare*) care, alături de liric și dramatic, reprezintă o formă de comunicare artistică ce oglindește devenirea istorică a unor specii narative care au modelat sensibilitatea umană de-a lungul secolelor. În raport cu celelalte genuri ale literaturii, epicul deschide o dublă perspectivă asupra realității: una **temporală** (redată pe **verticală**, fie ca succesiune de momente, fie drept încălcare voită a ordinii și a duratei) și cealaltă **spațială** (structurează imaginarul artistic pe **orizontală**). **Basmul, povestirea, nuvela și romanul** constituie tot atâtea forme de obiectivare a epicului, ce fixează narativul literar ca tipar textual dominant de structurare a ideilor.

Avându-și originile în spiritualitatea arhaică redescoperită odată cu romantismul, **basmul** constituie cel dintâi „vector narativ” (Mihai Zamfir, *Cealaltă față a prozei*) prin capacitatea sa de simbolizare a lumii, rezultată din interferența realității cu elementul supranatural. Mizând pe forța de expresie a cuvântului rostit, **povestirea** concentrează un singur fapt epic pus în umbră doar prin actul de limbaj. Oralitatea, ceremonialul și atmosfera devin astfel convenții obligatorii ale enunțării. Mult mai ancorată în realitate prin veridicitatea și verosimilitatea acțiunii, **nuvela** aduce în prim-plan o problemă extrem de complexă, transpusă într-o serie de conflicte particularizate la nivel tematic, acordând un interes deosebit individualizării comportamentale și psihologice a personajelor pe care le surprinde în situații-limită.

Dicționar cultural

Sandro BOTTICELLI (1445–1510), pictor italian, considerat unul dintre cei mai mari artiști ai Renașterii. Este creatorul unor imagini sublime, care inspiră grație și frumusețe, personajele sale fiind adesea portretizate în mișcare. Caracteristic artei lui Botticelli este și faptul că figurile surprinse exprimă sentimente umane autentice. Inspirată din mitologia greco-latină, *Nașterea lui Venus* este o superbă alegorie înfățișând-o pe Afrodita, zeița frumuseții, cea care, după relatările lui Homer (*Iliada*) și Hesiod (*Teogonia*), se născuse din spumele mării.

Basmul cult

Ion CREANGĂ (1839–1889), prozator, *mare clasic* al literaturii române și unul dintre cei mai rafinați scriitori culți, rămânând totodată un autentic povestitor popular. După o copilărie idilică, începe școala în satul natal, la Humulești. În 1859 este hirotonisit diacon la Iași, după ce absolvise cursul inferior al Seminarului de la Socola, înscriindu-se ulterior la Facultatea de Teologie (1860), fără să o mai absolve. Din 1864 urmează cursurile Școlii Normale Vasiliene de la *Trei ierarhi*, unde-l are director pe Titu Maiorescu. Mihai Eminescu, prietenul său, pe atunci revizor școlar, îl introduce în cercurile societății culturale *Junimea*, unde va citi pentru prima dată basmul navelistic *Soacra cu trei nurori*, publicat în revista „Convorbiri literare” (1875). Manifestând vocație de pedagog, alcătuiește manuale pentru ciclul primar, în care îi apar primele povestiri didactice, lipsite însă de intenție artistică: *Inul și cămeșa*, *Povestea unui om leneș*, *Păcală*, *Acul și barosul* etc. Până în 1878 îi sunt publicate și celelalte povești, autorul fiind apreciat pentru anecdotele lui corozive. Urmează *Amintiri din copilărie*, roman compus după formula antimemoriilor, dedicat Liviei Maiorescu, fiica ilustrului mentor de la *Junimea*. Se stinge în același an cu Eminescu și Veronica Micle, la Iași, în mahalaua Țicău, în ultima zi a anului, pe 31 decembrie 1889.

Discuție inițială

1. Descrie trei situații în care se confruntă două forțe sau principii contrare, exemplificând modul în care acestea acționează. Te poți inspira din științele exacte, artă, cinematografie etc.
2. Relatează oral o scurtă întâmplare, reală sau imaginară, care să respecte următoarea succesiune de etape: o situație inițială, un factor perturbator, o serie de aventuri urmate de un deznodământ fericit.
3. Amintește-ți numele a trei culegători de basme din literatura română sau din cea universală. Cum explici interesul acordat acestor creații literare care sunt expresii ale unor timpuri și mentalități străvechi?

Lecturi succesive (I)

Povestea lui Harap-Alb

de Ion Creangă

Amu cică era odată într-o țară un crai care avea trei feciori. Și craiul acela mai avea un frate mai mare, care era împărat într-o altă țară, mai depărtată. Și împăratul, fratele craiului, se numea Verde-împărat; și împăratul Verde nu avea feciori, ci numai fete. Mulți ani trecuse la mijloc de când acești frați nu mai avuse prilej a se întâlni amândoi. Iară verii, adică feciorii craiului și fetele împăratului nu se văzuse niciodată, de când erau ei; și așa veni împrejurarea, de nici împăratul Verde nu cunoștea nepoții săi, nici craiul nepoatele sale: pentru că țara în care împărăția fratele cel mai mare era tocmai la o margine a pământului și **crăia** istuilalt la altă margine. Și apoi, pe vremile acele, mai toate țerile erau bântuite de războaie grozave, drumurile pe ape și pe uscat erau puțin cunoscute și foarte încurcate și de aceea nu se putea călători așa de ușor și fără primejdii, ca în ziua de astăzi. Și cine apuca a se duce pe atunci într-o parte a lumii, adeseori dus rămânea până la moarte. Dar ia să nu ne depărtăm cu vorba și să încep a depăna firul poveștii.

Amu cică împăratul acela, aproape de bătrânețe, căzând la zăcare, a scris **carte** frăține-său craiului, să-i trimită grabnic pe cel mai vrednic dintre nepoți, ca să-l lase împărat în locul său după moartea sa. Craiul, primind cartea, îndată chemă tustrei feciorii înaintea sa și le zice:

— Iaca ce-mi scrie frate-meu și moșul vostru. Care dintre voi se simte destoinic a împărăți peste o țară așa de mare și bogată ca aceea, are voie din partea mea să se ducă, ca să împlinească voința cea mai de pe urmă a moșului vostru.

Atunci feciorul cel mai mare ie îndrăzneală și zice:

— Tată, eu cred că mie mi se cuvine această cinste, pentru că sunt cel mai mare dintre frați; de-aceea te rog să-mi dai bani de cheltuială, straie de primeneală, arme și cal de călărie, ca să și pornesc, fără **zăbavă**.

— Bine, dragul tatei, dacă te bizuiești că-i putea răzbate până acolo și crezi că ești în stare a cârmui și pe alții, alege-ți un cal din herghelie, care-i vrea tu, ia-ți bani cât ți-or trebui, haine care ți-or plăcea, arme care-i crede că-ți vin la socoteală și mergi cu bine, fiul meu.

Atunci feciorul craiului își ia cele trebuitoare, sărută mâna tătâne-său, primind carte de la dânsul către împăratul, zice rămas-bun fraților săi și apoi încalecă și pornește cu bucurie spre împărăție. Craiul însă, vrând să-l ispitească, tace **molcum** și, pe înserate, se îmbracă pe ascuns într-o piele de urs, apoi încalecă pe cal, iese înaintea fecioru-său pe altă cale și se bagă sub un pod. Și când să treacă fiu-său pe acolo, numai iaca la capătul podului îl și întâmpină un urs mormăind.

Atunci calul fiului de crai începe a sări în două picioare, **forăind**, și cât pe ce să izbească pe stăpănu-său. Și fiul craiului, nemaiputând struni calul și neîndrăznind a mai merge înainte, se întoarnă rușinat înapoi la tatu-său. Până să ajungă el, craiul pe de altă parte și ajunsese acasă, dăduse drumul calului, **îndosise** pielea cea de urs și aștepta acum să vină fecioru-său. Și numai iaca îl și vede venind repede, dar nu așa după cum se dusesse.

— Da' ce-ai uitat, dragul tatei, de te-ai întors înapoi? zise craiul cu mirare. Aista nu-i semn bun, după câte știi eu.

— De uitat, n-am uitat nimica, tată, dar ia, prin dreptul unui pod mi-a ieșit înainte un urs grozav, care m-a vârat în toți spărieții. Și cu mare ce scăpând din labele lui, am găsit cu cale să mă întorc la d-ta acasă decât să fiu prada fiarelor sălbatice. Și de-acum înainte, ducă-se, din partea mea, cine știe, că mie unuia nu-mi trebuie nici împărăție, nici nimica; doar n-am a trăi cât lumea, ca să moștenesc pământul.

— Despre aceasta bine **ai chitit-o**, dragul tatei. Se vede lucru că nici tu nu ești de împărat, nici împărăția pentru tine; și decât să încurci numai așa lumea, mai bine să șezi departe, cum zici, căci, mila Domnului: „Lac de-ar fi, broaște sunt destule”. Numai așa vrea să știi, cum rămâne cu moșu-tău. Așa-i că ne-am încurcat în slăbiciune?

— Tată, zise atunci feciorul cel mijlociu, să mă duc eu, dacă vrei.

— Ai toată voia de la mine, fătul meu, dar mare lucru să fie de nu ți s-or tăia și ție cărările. Mai știi păcatul, poate să-ți iasă înainte vreun iepure, ceva... și popâc! M-oi trezi cu tine acasă, ca și cu frate-tău, și-apoi atunci rușinea ta n-a fi proastă. Dar dă, cearcă și tu, să vezi cum ți-a sluji norocul. Vorba ceea: „Fiecare pentru sine, croitor de pâine”. De-i izbuti, bine-de-bine, iară de nu, au mai pățit și alți voinici ca tine...

Atunci feciorul cel mijlociu, pregătindu-și cele trebuitoare și primind și el carte din mâna tată-său către împăratul, își ia ziua bună de la frați și a doua zi pornește și el. Și merge, și merge, până se înnoptează bine. Și când prin dreptul podului, numai iaca și ursul: mor! mor! mor! Calul fiului de crai începe atunci a forăi, a sări în două picioare și a da înapoi. Și fiul craiului, văzând că nu-i **lucru de**

Text și context

Prin stil, metodă și viziune, Creangă se apropie mai degrabă de umanismul Renașterii, decât de proza de observație a secolului al XIX-lea.

Francezul Jean Boutière îi consacră o monografie, *Viața și opera lui Ion Creangă*, unde îl compară cu Charles Perrault, în timp ce folcloristul român Ovidiu Bîrlea propune o delimitare convențională a operei, distingând între **basme animaliere** (*Ursul păcălit de vulpe, Capra cu trei iezi, Punguța cu doi bani, Inul și cămeșă*); **basme propriu-zise**, cu subdiviziunile (1) **basme fantastice** (*Ivan Turbincă, Fata babei și fata moșneagului, Povestea lui Harap-Alb, Povestea lui Stan Pățitul, Făt-Frumos, fiul iepei*, basm rămas în manuscris) și (2) **basme nuvelistice** (*Soacra cu trei nurori, Cinci pâini, snoave* (*Prostia omenească, Păcală*, care nu cunoaște atestare folclorică, nefiind decât o transpunere în proză după Anton Pann), **povestiri și legende** (*Moș Ion Roată și Unirea, Moș Ion Roată și Vodă Cuza*), în fapt niște anecdote istorice sau povești cu tâlc.

„Creangă este o expresie monumentală a naturii umane în ipostaza ei istorică ce se numește poporul român, sau, mai simplu, e poporul român însuși, surprins într-un moment de genială expansiune”, după cum apreciază G. Călinescu, fiind acel creator înzestrat cu simțul instinctiv al limbii.

Prin harul nativ al povestirii care îl situează în descendența directă a cronicarului Ion Neculce, Creangă este considerat „un Homer al nostru” (G. Ibrăileanu). Opera lui este expresia deplină a sufletului popular, clasicizat în formele durabile ale literaturii culte.

U1. Lectura prozei (I)

Note lexicale

crăie (s.f.) – (poetic sau în basme) țară peste care domnește un crai; regat, împărăție, crăime.

carte (s.f.) – (înv. și pop.) scrisoare, act scris, document, dovadă.

zăbavă (s.f.) – întârziere, încetineală, tăgăneală, zăbovire.

molcum (adj.) – (adesea adverbial) fără violență sau intensitate; liniștit, domol, potolită.

(a) *forăi* (vb.) – (despre animale) a sufla cu forță aer pe nări, a respira zgomotos; a sforăi.

(a) *îndosi* (vb.) – (mold.) a (se) ascunde.

(a) *chiti* (vb.) – (pop.) a socoti, a chibzui; a crede, a gândi; a pune la cale, a plănuși.

șagă (s.f.) – (pop.) glumă; (expr.) *lucru de șagă* = lucru neînsemnat, fără importanță.

(a) *zdrumica* (vb.) – (pop.) a face bucațele, a sfărâma, a zdrobi; (fig.) a nimici, a distruge.

frâsinel (s.m.) – plantă erbacee medicinală și ornamentală, cu flori mari, albe sau trandafirii, plăcut mirositoare; (expr.) *a umbla (de) frunza frâsinelului* = a umbla fără niciun rost, fără niciun scop, a hoinări.

gotcă (s.f.) – găină-sălbatică; (expr.) *roșu ca gotca* sau *roșu gotcă* = foarte roșu.

gârbovit (adj.) – (despre oameni) care este gârbov; cocârjat.

milostenie (s.f.) – bineface, pomană; (spec.) danie făcută unei mănăstiri, unei biserici; (înv.) milă.

dodii (s.f. pl.) – (pop. expr.) *a vorbi sau a grăi (cam) în dodii* = a vorbi fără șir; a aiuri.

(a) *izvodi* (vb.) – a crea, a face, a inventa.

(a) *înzili* (vb.) – a face să trăiască mult.

(a) *stăruși* (vb.) – a ruga insistent și în mod repetat pe cineva pentru a fi de acord cu ceva.

ponosit (adj.) – (mai ales despre obiecte de îmbrăcăminte) care și-a pierdut aspectul și culoarea inițială; deteriorat, stricat, uzat (prin întrebuințare îndelungată); învechit, sărăcăcios.

hobot (s.n.) – (reg.) basma purtată de mireasă; vâl de mireasă.

șagă, se lasă și el de împărăție și, cu rușinea lui, se întoarce înapoi la tată-său acasă. Craiul, cum îl vede, zice:

— Ei, dragul tatei, așa-i că s-a împlinit vorba ceea: „Apără-mă de găini, că de câini nu mă tem.”

— Ce vorbă-i asta, tată?! zise fiu-său rușinat. La d-ta urșii se cheamă găini? Ba, ia acum cred eu frăține-meu, că așa urs oștirea întregă este în stare **să o zdrumice**... Încă mă mir cum am scăpat cu viață; lehamite și de împărăție și de tot, că doar, slavă Domnului, am ce mânca la casa d-tale.

— Ce mânca văd eu bine că ai, despre asta nu e vorbă, fătul meu, zise craiul posomorât, dar ia spuneți-mi: rușinea unde o puneți? Din trei feciori câți are tata, nici unul să nu fie bun de nimica?! Apoi, drept să vă spun, că atunci degeaba mai stricați mâncarea, dragii mei... Să umblați numai așa, frunza **frâsinelului**, toată viața voastră și să vă lăudați că sunteți feciori de crai, asta nu miroase a nas de om... Cum văd eu, frate-meu se poate culca pe o ureche din partea voastră; la sfântu-așteaptă s-a împlini dorința lui. Halal de nepoți ce are! Vorba ceea:

*La plăcinte înainte
Și la război, înapoi.*

Fiul craiului cel mic, făcându-se atunci roș cum îi **gotca**, iese afară în grădină și începe a plânge în inima sa, lovit fiind în adâncul sufletului de apăsătoarele cuvinte ale părintelui său. Și cum sta el pe gânduri și nu se dumerea ce să facă pentru a scăpa de rușine, numai iaca se trezește dinaintea lui cu o babă **gârbovită** de bătrânețe, care umbla după **milostenie**.

— Da' ce stai așa pe gânduri, luminate crăișor? zise baba; alungă mâhnirea din inima ta, căci norocul îți râde din toate părțile și nu ai de ce fi supărat. Ia, mai bine miluiește baba cu ceva.

— Ia lasă-mă-ncolo, mătușă, nu mă supăra, zise fiul craiului; acum am altele la capul meu.

— Fecior de crai, vedea-te-aș împărat! Spune babei ce te chinuiește; că, de unde știi, poate să-ți ajute și de necaz.

— Mătușă, știi ce? Una-i una și două-s mai multe; lasă-mă-n pace, că nu-mi văd lumea înaintea ochilor de necaz.

— Luminate crăișor, să nu bănuiești, dar nu te iuți așa de tare, că nu știi de unde-ți poate veni ajutor.

— Ce vorbești în **dodii**, mătușă? Tocmai de la una ca d-ta și-ai găsit să aștept eu ajutor?

— Poate și-i deșanț de una ca aceasta? zise baba. Hei, luminate crăișor! Cel-de-sus varsă darul său peste cei neputincioși; se vede că așa place sfinției-sale. Nu căuta că mă vezi gârbovă și stremțuroasă, dar, prin puterea ce-mi este dată, știu dinainte ceea ce au de gând **să izvodească** puternicii pământului și adeseori râd cu hohot de nepriceperea și slăbiciunea lor. Așa-i că nu-ți vine a crede, dar să te ferească Dumnezeu de ispită! Căci multe au mai văzut ochii mei de-atâta amar de veacuri câte port pe umerii aceștia. O, crăișorul! Crede-mă, că să aibi tu puterea mea, ai vântura țările și mările, pământul l-ai da de-a dura, lumea aceasta ai purta-o, uite așa, pe degete, și toate ar fi după gândul tău. Dar uite ce vorbește gârbova și

neputincioasa! Iartă-mă, Doamne, că nu știu ce mi-a ieșit din gură! Luminate crăișor, miluiește baba cu ceva!

Fiul craiului, fermecat de vorbele babei, scoate atunci un ban și zice:

— Ține, mătușă, de la mine puțin și de la Dumnezeu mult.

— De unde dai, milostivul Dumnezeu să-ți dea, zise baba, și mult **să te înzilească**, luminate crăișor, că mare norocire te așteaptă. Puțin mai este și ai să ajungi împărat, care n-a mai stat altul pe fața pământului așa de iubit, de slăvit și de puternic. Acum, luminate crăișor, ca să vezi cât poate să-ți ajute milostenia, stai liniștit, uită-te drept în ochii mei și ascultă cu luare-aminte ce ți-o spune: du-te la tată-tău și cere să-ți dea calul, armele și hainele cu care a fost el mire, și atunci ai să te poți duce unde n-au putut merge frații tăi; pentru că ție a fost scris de sus să-ți fie dată această cinste. Tatu-tău s-a împotrivi și n-a vrea să te lase, dar tu **stăruiește** pe lângă dânsul cu rugăminte, că ai să-l îndupleci. Hainele despre care ți-am vorbit sunt vechi și **ponosite**, și armele ruginite, iară calul ai să-l poți alege punând în mijlocul hergheliei o tavă plină cu jărat, și care dintre cai a veni la jărat să mănânce, acela are să te ducă la împărăție și are să te scape din multe primejdii. Ține minte ce-ți spun eu, că poate să ne mai întâlnim la vrun capăt de lume: căci deal cu deal se ajunge, dar încă om cu om!

Și pe când vorbea baba aceste, o vede învăluită într-un **hobot** alb, ridicându-se în văzduh, apoi înălțându-se tot mai sus, și după aceea n-o mai zări defel. Atunci o înfiorare cuprinde pe fiul craiului, rămânând uimit de spaimă și mirare, dar pe urmă, venindu-i inima la loc și plin de încredere în sine că va izbuti la ceea ce gândea [...].

Și zicând aceste, pune **tarnița** pe cal, **anină** armele la **oblânc**, își ia **merinde** și bani de ajuns, schimburi în **desagi** și o **ploscă** plină cu apă. Apoi sărută mâna tată-său, primind carte de la dânsul către împăratul, zice rămas-bun fraților săi și a treia zi către seară pornește și el, mergând din pasul calului. Și merge el, și merge, până se înnoptează bine. Și, prin dreptul podului, numai iaca îi iese și lui ursul înainte, mornăind înfricoșat. Calul atunci dă navală asupra ursului, și fiul craiului, ridicând buzduganul să dea, numai iaca ce aude glas de om zicând:

— Dragul tatei, nu da, că eu sunt.

Atunci fiul craiului descălecă și tată-său, cuprinzându-l în brațe, îl sărută și-i zice:

— Fărul meu, bun tovarăș ți-ai ales; de te-a învățat cineva, bine ți-a priit, iară de-ai făcut-o din capul tău, bun cap ai avut. Mergi de-acum tot înainte, că tu ești vrednic de împărat. Numai ține minte sfatul ce-ți dau: în călătoria ta ai să ai trebuință și de răi, și de buni, dar să te ferești de omul roș, iară mai ales de cel spân, cât îi putea; să n-ai de-a face cu dânsii, căci sunt foarte **șugubeți**. Și, la toată întâmplarea, calul, tovarășul tău, te-a mai sfătui și el ce ai să faci, că de multe primejdii m-a scăpat și pe mine în tinerețile mele! Na-ți acum și pielea asta de urs, că ți-a prinde bine vreodată. Apoi, dezmiardând calul, îi mai sărută de câteva ori pe amândoi și le zice:

— Mergeți în pace, dragii mei. De-acum înainte, Dumnezeu știe când ne-om mai vedea!...

tarniță (s.f.) – șa (țărănească) de lemn sau (rar) de piele, folosită la călărit sau la transportul unei poveri.

(a) **anina** (vb.) – (pop.) a agăța.

oblânc (s.n.) – partea de dinainte a șei, mai ridicată și încovoiată.

merinde (s.f.) – hrană (rece) pe care o ia cineva când pleacă la drum sau la lucru.

desagă (s.f.) – traistă formată din două părți, care se poartă pe umăr sau pe șa.

ploscă (s.f.) – vas de lemn, de lut ars, de metal sau de piele, cu capacitate mică, rotund și turtit, cu gâtul scurt și strâmt, în care se ține băutură și care se poartă atârnat de o curea.

șugubăț (adj.) – glumeț, hazliu; poznaș.

Ion Andreescu, *Podul* (1935), Muzeul Municipiului București

Chei de lectură (I)

Publicată în revista „Convorbiri literare” (1877), reprodusă ulterior în ziarul „Timpul”, *Povestea lui Harap-Alb* a fost considerată de majoritatea comentatorilor critici o **sinteză a basmului românesc**, dar și un adevărat exercițiu de filosofie populară. Basmul pornește de la realitate, dar virează spre supranatural, unde imaginează o lume care aspiră către ordine și ideal, „depășind cu mult romanul, fiind mitologie, etică, știință, observație morală” (G. Călinescu, *Estetica basmului*).

Acțiunea este transpusă într-un **registru fabulos**, iar personajele sunt înzestrate cu **valori simbolice**, în sensul că „eroii nu sunt numai oameni, ci anume ființe himerice” (G. Călinescu, *op. cit.*). Basmul rămâne expresia unei spiritualități arhaice, iar meritul lui Ion Creangă este de a-l scoate de sub tiparul folcloric și de a-l introduce în circuitul literaturii culte.

Pornind de la conflictul dintre două forțe egal îndreptățite să existe, Binele și Răul, principii eterne în dialectica lumii, textul se structurează în baza **motivului lumii pe dos**, pentru că urâtul proliferant devine suveran asupra frumosului, până când echilibrul este restabilit prin adevăratele principii (**teza etică a basmului**).

Narațiunea se organizează secvențial, ca succesiune de etape ale acestui mic „roman” al formării spirituale, cu accente pedagogice (**caracter de Bildungsroman**). Spre deosebire de eroul basmului popular, Harap-Alb trebuie să depășească nouă probe care necesită tot atâtea acțiuni reparatorii: trecerea podului, ieșirea din pădurea-labirint, aducerea salatelor din Grădina Ursului, obținerea nestematelor cerbului, dar și pețirea fiecei Împăratului Roș, care presupune alte obstacole și încercări (camera de aramă, ospățul pantagruelic, alegerea macului de nisip, prinderea fetei și ghicirea ei). Această maturizare în trepte îi va aduce eroului, la final, redobândirea condiției imperiale și confirmarea lui ca „erou solar” (Vasile Voiculescu, *Creangă și creanga de aur*).

• Coordonate simbolice

1. În basmele tradiționale (*spuse*, nu *scrise*), formula inițială avea rolul de a marca începutul povestirii, printr-un element cel mai adesea senzational. Notează trei formule de acest tip care se remarcă prin construcția lor inedită, ieșită din logica firească.
2. Notează o formulă care marchează începutul unor povești sau basme aparținând unei literaturi străine pe care o cunoști sau o studiezi la școală.
3. În incipitul basmelor populare, creatorul anonim recurgea la așa-numita *formulă a imposibilului*, care în basmul lui Creangă nu există. Comentează această formulă atipică, particulară.
4. Coordonatele acțiunii (timpul și spațiul) sunt fixate încă de la început. Precizează dacă acestea sunt reperabile în realitate sau descriu o configurație simbolică a lumii reprezentate.
5. Universul în care este introdus cititorul stă sub semnul fabulosului. Ce observații poți face în legătură cu atitudinea sau intenția naratorului față de evenimentele pe care le relatează? la în considerare valoarea stilistică a adverbului „cică”.
6. Un element comun pentru basmul cult și cel popular îl reprezintă plasarea acțiunii *in illo tempore*, adică într-un timp ancestral, îndepărtat. Ce marcă lexicală îți indică sau îți sugerează acest fapt?
7. Stabilește, cu ajutorul unui dicționar explicativ, sensul cu care autorul folosește în text substantivul „țară”.

Repere teoretice

Basmul (< sl. *basni*, cu sensul de *născocire*, *invenție*) este un text narativ aparținând literaturii populare, preluat de literatura cultă, de regulă în proză, care narează întâmplări fantastice puse pe seama unor personaje supranaturale, aflate în luptă cu forțele potrivnice, pe care în final ajung să le învingă. În funcție de specificul acțiunii, basmele pot fi **fantastice** (dominate de elementul miraculos), **nuevistice** (mai apropiate de cotidian) sau **animaliere** (cu specific alegoric, totemic). După unii cercetători, **originile basmului** sunt mitice, istorice sau chiar onirice. Atât basmul popular, cât și cel cult, se caracterizează prin structură, personaje cu rol-cheie și teme specifice (**călătoria inițiativă**). Dacă basmul popular este produsul unui creator anonim și colectiv, **basmul cult** reflectă particularitățile de stil, de viziune și de limbaj ale unui autor cunoscut. Eroul este individualizat din punct de vedere comportamental și psihologic, iar **fabulosul** este tratat cu mijloacele realismului, în sensul că acțiunea este mai apropiată de realitate decât de elementul supranatural (la Creangă se observă o autohtonizare a viziunii, deoarece personajele vorbesc și se comportă ca niște țărani din Humuleștiul natal). Totodată, Creangă anulează **distincția dintre etic și estetic**, prin prezența celor cinci prieteni care nu sunt forțe antiumane, fiind puse în slujă Binelui. Homerismul acestora reiese și dintr-o anume supradimensionare a trăsăturilor. Nu în ultimul rând, există o **stilistică a participării**, naratorul intervenind prin comentarii și diferite mărci ale oralității, ca voce a enunțării.

• Structuri narative

1. Citește integral *Povestea lui Harap-Alb*. În afara formulei inițiale, vei recunoaște formule mediane și o amplă formulă finală.

a) Selectează construcții pentru a completa, în caiet, trei chenare precum cele de mai jos.

Formula inițială	Formule mediane	Formula finală
•	•	•

b) Indică funcția pe care o au aceste trei formule, raportându-te la momentele subiectului.

2. Basmele populare prezintă, invariabil, o situație inițială de echilibru, care în basmul lui Ion Creangă lipsește. Transcrie trei astfel de construcții sau sintagme care să susțină acest fapt.

3. În expozițiune este ilustrat motivul împăratului fără urmași. Explică în ce constă această lipsă a succesorilor la tron, pe care folcloristul rus Vladimir Propp o numește *descendență diferențiată*.

4. Primirea *cărții* (scrisorii) îi determină pe primii doi fii ai Craiului să pornească spre curtea lui Verde-împărat, iar în drum spre acesta, o primă probă, cea a trecerii podului, este inițiată chiar de tatăl lor:

a) Cum explici faptul că frații mai mari abandonează călătoria?

b) În ce constă *cruzimea pedagogică a craiului* (Valeriu Cristea)?

5. Identifică trei motive comune ale basmului popular și ale basmului cult.

6. **RECEPTARE CRITICĂ** Odată ce trece podul, mezinul se desparte de universul patriarhal. Consultă fragmentul de mai jos și notează semnificațiile acestui motiv.

„Simbolismul podului sau al punții, care îngăduie trecerea de la un mal pe celălalt, este unul dintre cele mai larg răspândite. Această trecere înseamnă și trecerea de la pământ la cer, de la starea omenească la cele supraomenești, de la contingență la nemurire, «de la lumea sensibilă la cea suprasensibilă» (R. Guénon) etc. [...] Remarcăm, așadar, două elemente: simbolismul trecerii și caracterul deseori primejdios al acestei treceri, specifică oricărei călătorii inițiatice. [...] Podul se mai identifică și cu axa lumii, sub diferitele ei forme, și îndeosebi cu scara - situație în care podul trebuie considerat ca fiind vertical.”

Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri* (2009)

7. Cum reușește mezinul să treacă proba stabilită *ad hoc* de Crai?

8. Sfânta Duminică i se arată crăișorului sub înfățișarea unei bătrâne a timpurilor. Realizează schița de portret a acestui personaj miraculos.

9. Ce îl sfătuieste Sfânta Duminică pe fiul Craiului să ceară de la tatăl său și în ce scop?

10. Realizează o hartă inițiativă care să configureze traseul fiului de crai, marcând reperele semnificative ale călătoriei acestuia.

Dicționar cultural

Caracterul de *Bildungsroman* se poate aplica, într-un sens extins, oricărei specii narative (basm, povestire, nuvelă, roman) care prezintă devenirea spirituală a unui erou și maturizarea lui prin experiențe succesive de viață, cu rol formativ.

Motiv ce reflectă o ierarhie răsturnată a valorii, **lumea pe dos** este oglinda universului guvernat de principii contrare ordinii și echilibrului. Este descris de esteticianul rus Mihail Bahtin, în studiul dedicat lui François Rabelais cu privire la „cultura populară în Evul Mediu și Renaștere”: „În lupta pentru un nou tablou al lumii și pentru desființarea ierarhiei medievale, Rabelais recurgea neconștient la metoda folclorică tradițională a «ierarhiei inversate», «a lumii întoarse pe dos», «a negării pozitive». El răstoarnă susul și josul, amestecă intenționat planurile ierarhice ca să dezghioace și să scoată la iveală miezul realității concrete a obiectului.”

Dicționar cultural

François Rabelais
(secolul al XVI-lea-1553)

Medic și scriitor francez din epoca Renașterii, **François Rabelais** (1494-1553) este autorul romanului în cinci părți *Gargantua și Pantagruel* (1532-1564), expresie a **lumii pe dos** și a **carnavalescului**, ilustrate prin **realismul grotesc**.